

بسم الله الرحمن الرحيم

موضوع

کمیت‌های فیزیکی

و

بردارها

تهیه و تنظیم

محمد حسین کاظمی

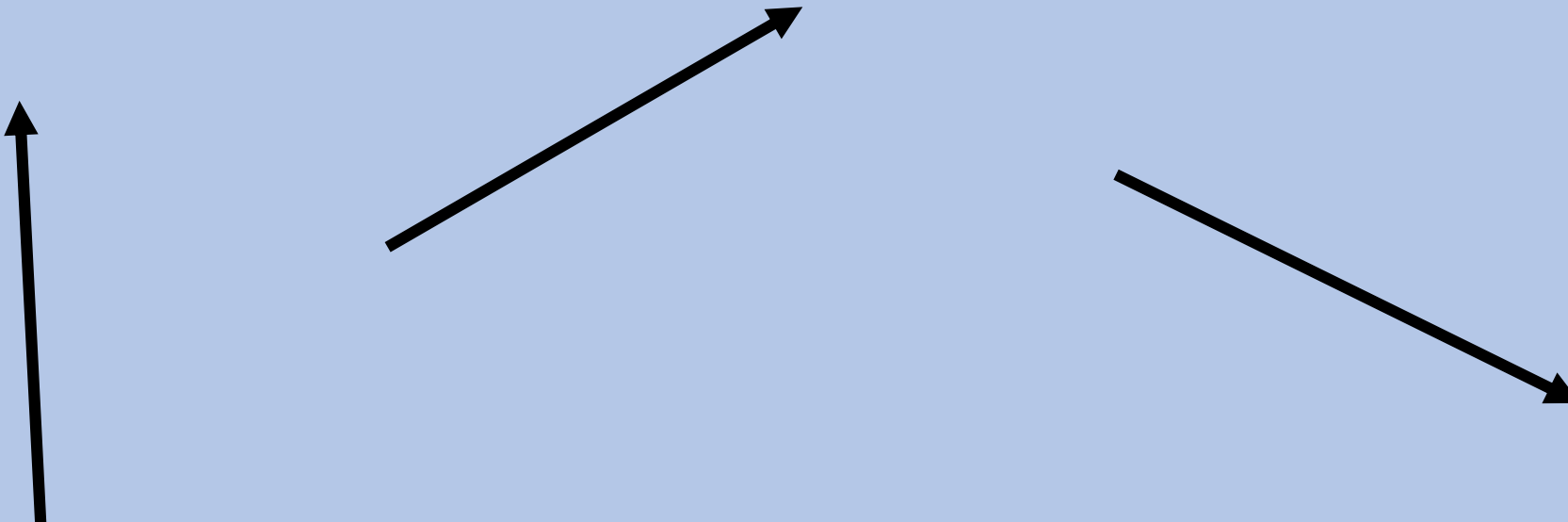
فیزیک الکتریسیته و مغناطیس

انواع کمیت‌ها

1. کمیت‌های اسکالر (نرده‌ای) : به کمیت‌هایی می‌گوییم که فقط دارای مقدار می‌باشند.
مثل طول، جرم، زمان و ...
2. کمیت‌های برداری : کمیت‌هایی می‌باشند که علاوه بر مقدار دارای جهت نیز هستند و از قوانین برداری پیروی می‌کنند. مانند نیرو، سرعت، شتاب، میدان الکتریکی و ...

بردارها

بردار، پاره خطی جهت دار است که آن را به صورت $\vec{A}$ نمایش می‌دهند.

حاصل جمع دو بردار

❖ برای حاصل جمع دو بردار دو روش وجود دارد

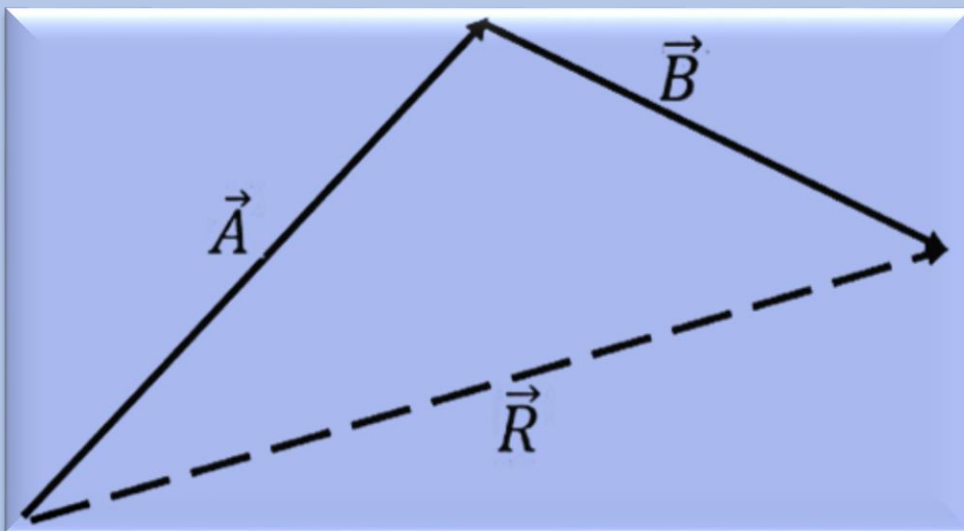
1. روش مثلثی:

2. روش متوازی الاضلاع:

روش مثلثی:

در این روش ابتدا بردار B را روی انتهای بردار A قرار می‌دهیم. برداری که ابتدای A را به انتهای B وصل می‌نماید، همان بردار حاصل جمع دو بردار می‌باشد

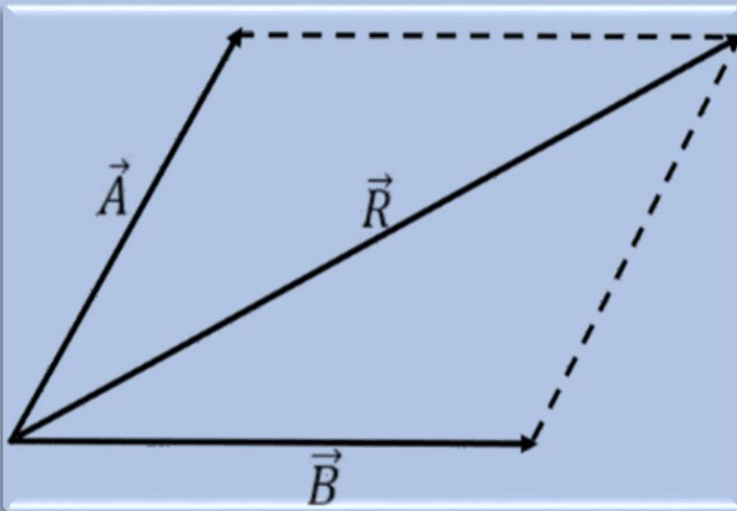
نکته: بردار حاصل جمع دو بردار را بردار برآیند می‌گویند و آنرا با R نمایش می‌دهند

$$\vec{R} = \vec{A} + \vec{B}$$

روش متوازی الاضلاع

در این روش ابتدای دو بردار را روی یکدیگر قرار می‌دهیم و سپس انتهای سپس از انتهای هر بردار خطی موازی بردار دیگر رسم می‌کنیم تا یکدیگر را قطع کنند و تشکیل یک متوازی الاضلاع دهند. قطر این متوازی الاضلاع همان بردار برآیند است.

$$\vec{R} = \vec{A} + \vec{B}$$

دو ویژگی بردار بر آیند

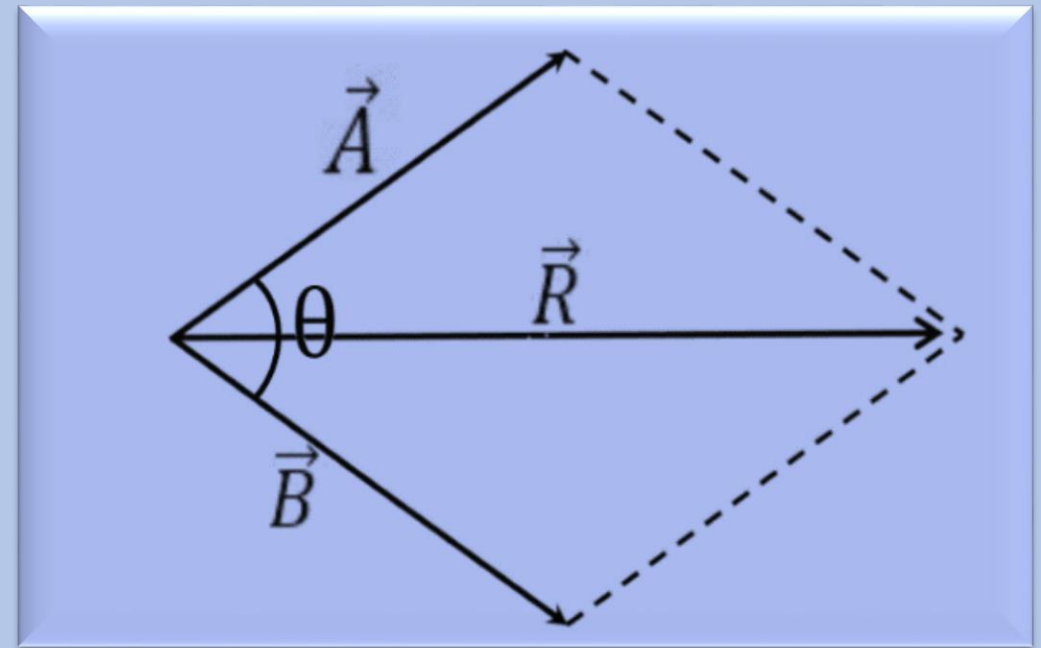
1. بردار بر آیند دارای جهت است که آن را از روی شکل تشخیص و یا با رسم شکل مشخص می‌کنیم

2. بردار بر آیند دارای جهت است که آن را باید محاسبه کرد

اندازه بردار برآیند

هرگاه دو بردار مانند A و B با هم زاویه بسازند اندازه ی بردار برآیند را می توانیم بصورت زیر محاسبه کنیم .

$$R = \sqrt{A^2 + B^2 + 2AB \cos \theta}$$

مثال

دو بردار به طول های $A=3$ و $B=4$ با یکدیگر زاویه 60° درجه می سازند بر آیند این دو بردار را

$$\cos 60 = \frac{1}{2}$$

بدست آورید؟

$$R = \sqrt{A^2 + B^2 + 2AB \cos 60} = \sqrt{(3)^2 + (4)^2 + 2 \times 3 \times 4 \times \frac{1}{2}} = \sqrt{9 + 16 + 12}$$
$$= \sqrt{37} = 0.8$$

مثال

دو بردار به طول های $A=6$ و $B=9$ با یکدیگر زاویه 30° درجه می سازند بر آیند این دو

$$\cos 30 = \sqrt{\frac{3}{2}} = 1.2$$

بردار را بدست آورید؟

$$\begin{aligned} R &= \sqrt{A^2 + B^2 + 2AB \cos 60} = \sqrt{(6)^2 + (9)^2 + 2 \times 6 \times 9 \times 1.2} \\ &= \sqrt{36 + 81 + 129.6} = \sqrt{246.6} = 15.7 \end{aligned}$$

نکته

1. حفظ روابط مثلثاتی ضروری است

	0°	30°	45°	60°	90°	180°
$\sin \theta$	0	$\frac{1}{2}$	$\frac{\sqrt{2}}{2} = 0.7$	$\frac{\sqrt{3}}{2} = 0.86$	1	0
$\cos \theta$	1	$\frac{\sqrt{3}}{2} = 0.86$	$\frac{\sqrt{2}}{2} = 0.7$	$\frac{1}{2}$	0	-1

تمرین

1. دو بردار به طول های $A=5$ و $B=9$ با یکدیگر زاویه 30° درجه می سازند بر آیند این دو بردار را بدست آورید؟
2. دو بردار به طول های $A=6$ و $B=8$ با یکدیگر زاویه 45° درجه می سازند بر آیند این دو بردار را بدست آورید؟

بردار یکه

بردار یکه در راستای محور های مختصات بوده و دارای سه ویژگی زیر می باشد

1. اندازه آن برابر با 1 است

2. نمی توان آن را بر حسب دیگری نوشت

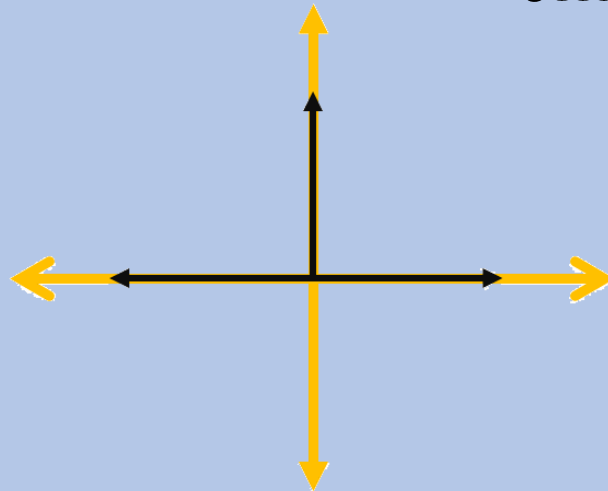
3. بر یکدیگر عمود هستند

❖ بردار یکه در راستای محور X ها $\hat{i}$ و در راستای محور y ها $\hat{j}$ است.

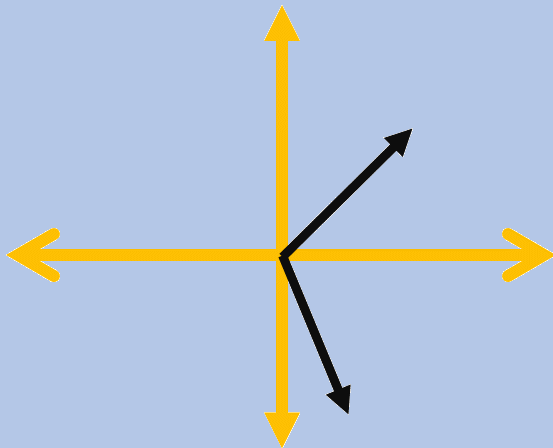
تجزیه بردارها

بردارها در صفحه مختصات دارای دو وضعیت هستند

1. روی محورهای مختصات قرار دارند

2. بین محورها (در صفحه) قرار دارند (محور نارنجی، بردار سیاه)

تجزیه بردارها

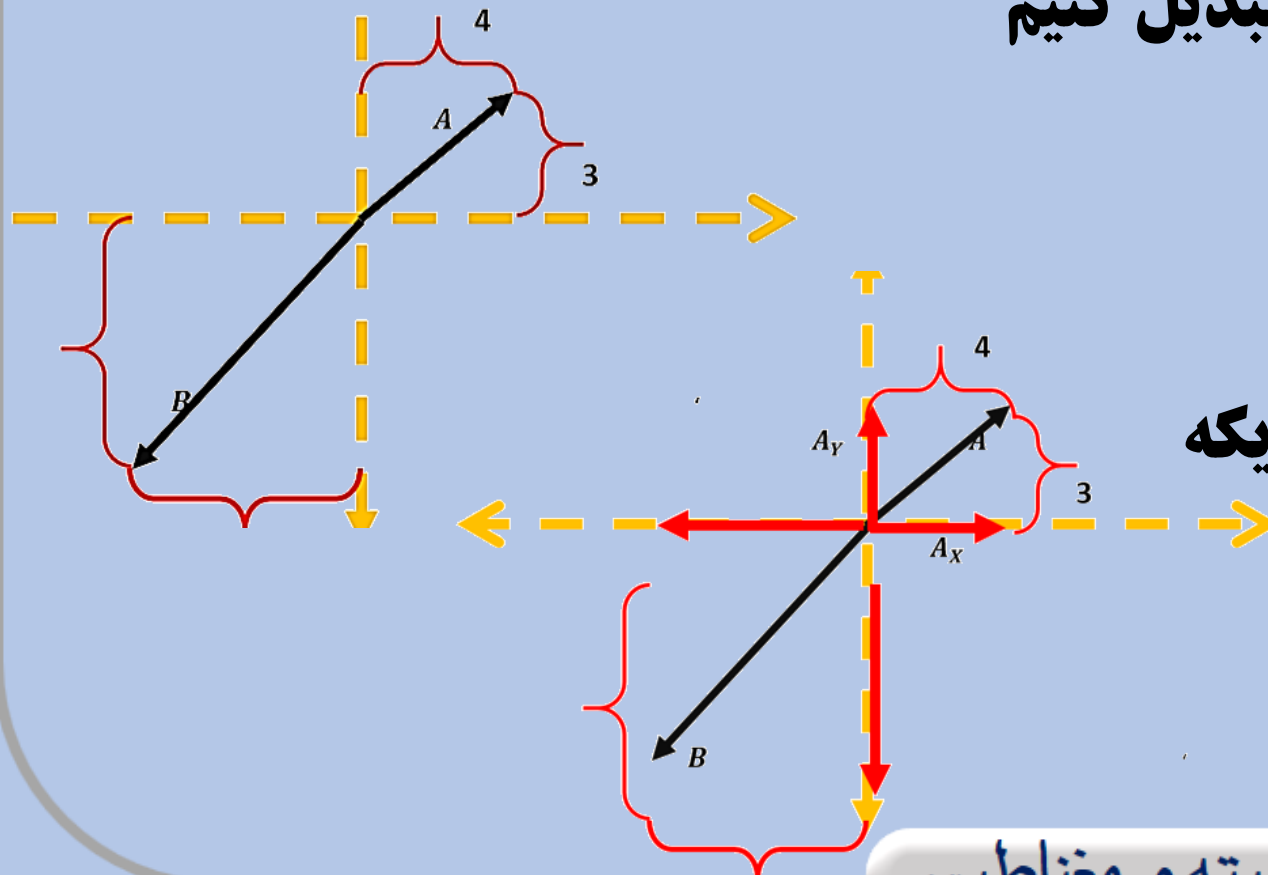
در تجزیه بردارها همه تلاش ما این است که بردارها را به کمک بردارهای یکه به بردارهایی منطبق بر محورهای مختصات تبدیل کنیم

$$A = \begin{bmatrix} 4 \\ 3 \end{bmatrix} = 4\hat{i} + 3\hat{j}$$

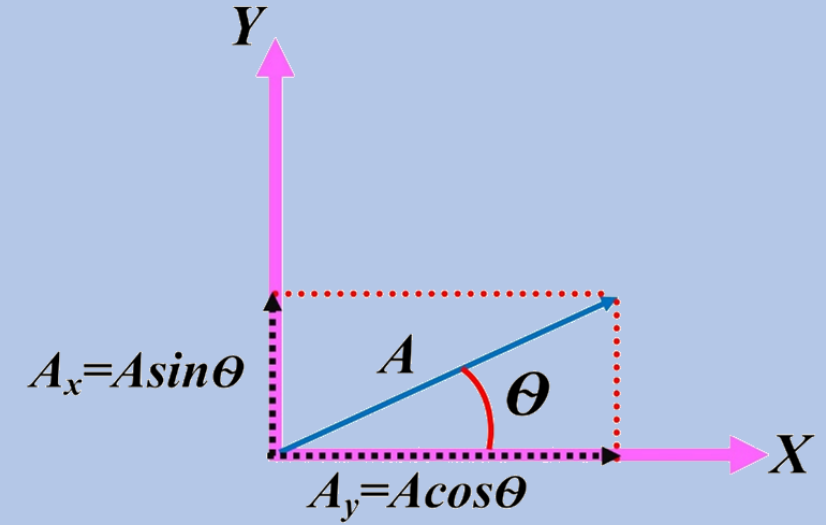
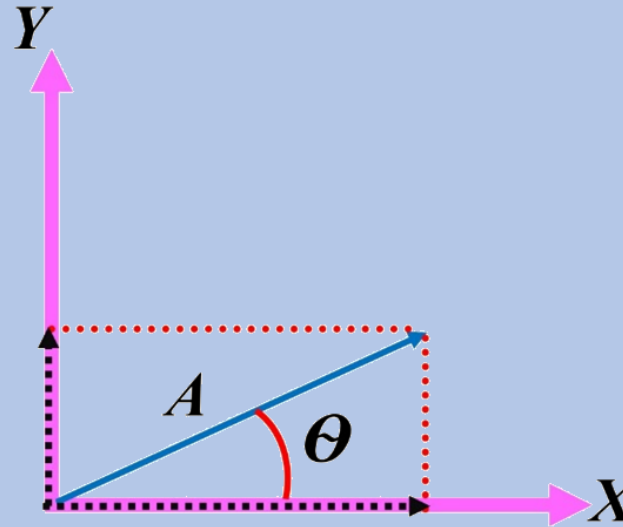
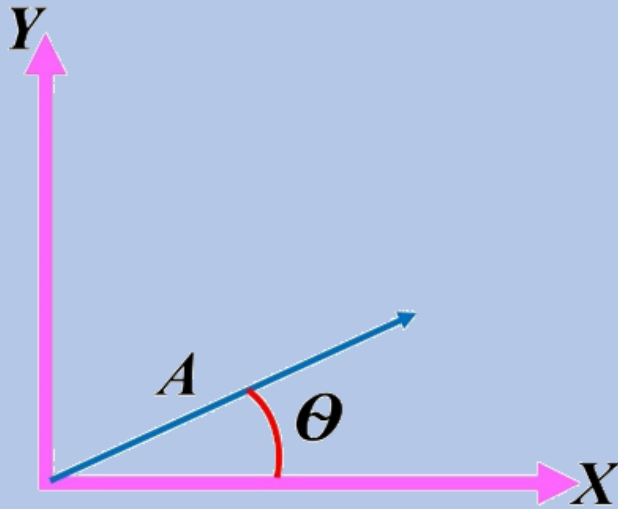
$$B = \begin{bmatrix} -6 \\ -7 \end{bmatrix} = -6\hat{i} - 7\hat{j}$$

در بالا بردارهای A و B را به بردارهای یکه تجزیه کردیم یعنی

می‌توانید روی محور شمارش کنید.

تجزیه بردار

چند حالت خاص برای بردار بر آیند :

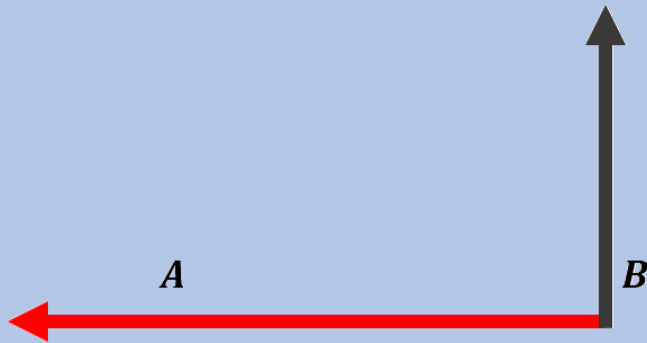
1. دو بردار هم جهت باشند $\vec{R} = \vec{A} + \vec{B}$

$$R = \sqrt{A^2 + B^2 + 2AB \cos 0} = \sqrt{A^2 + B^2 + 2AB} = \sqrt{(A + B)^2} = (A + B)$$

2. دو بردار خلاف جهت باشند $\vec{R} = \vec{A} - \vec{B}$

$$R = \sqrt{A^2 + B^2 + 2AB \cos 180} = \sqrt{A^2 + B^2 - 2AB} = \sqrt{(A - B)^2} = (A - B)$$

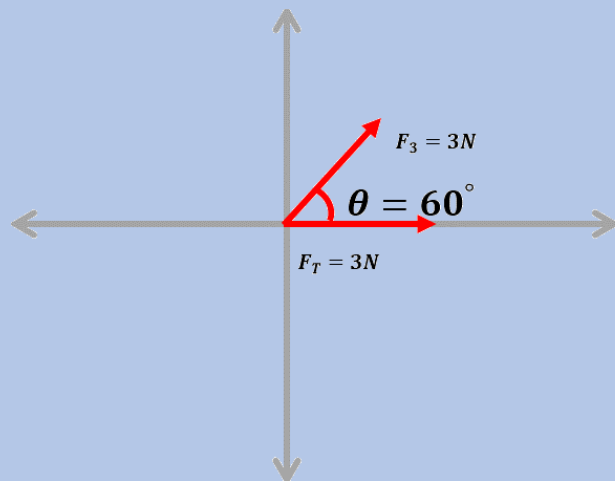
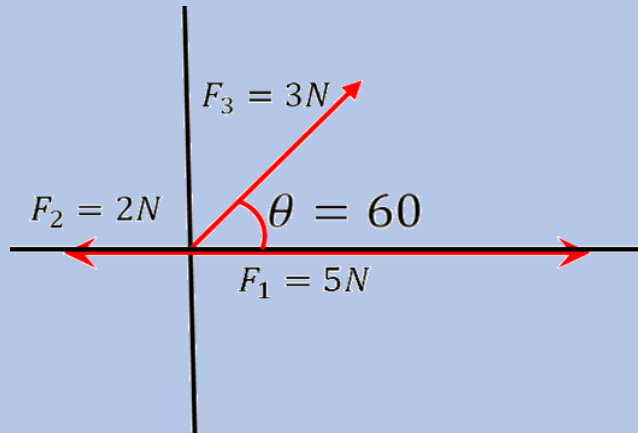
3. دو بردار عمود باشند

$$R = \sqrt{A^2 + B^2 + 2AB \cos 90} = \sqrt{A^2 + B^2 + 0} = \sqrt{A^2 + B^2}$$

مثال: مطابق شکل سه نیرو به جسمی وارد می‌شوند برآیند نیروهای وارد شده را به جسم را محاسبه کنید؟

همانطور که ملاحظه می‌کنید دو نیروی F_1 و F_2 در خلاف جهت یکدیگر هستند

در نتیجه برآیند آنها برابر است با $F_T = F_1 - F_2 = 5 - 2 = 3N$

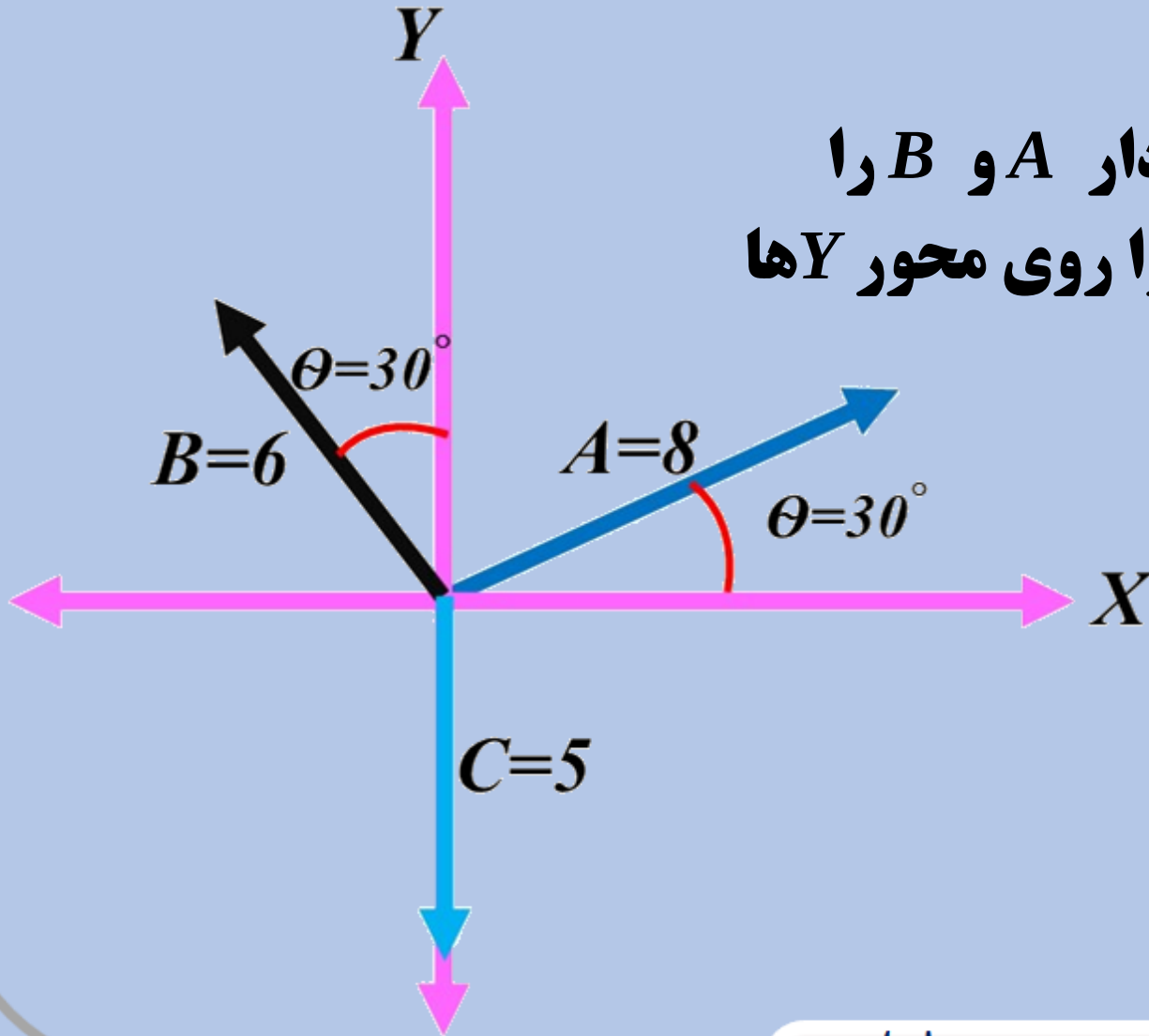
$$R = \sqrt{A^2 + B^2 + 2AB \cos \theta}$$

$$= \sqrt{3^2 + 3^2 + 2 \times 3 \times 3 \times \cos 60} = \sqrt{9 + 9 + 2 \times 9 \times \frac{1}{2}}$$

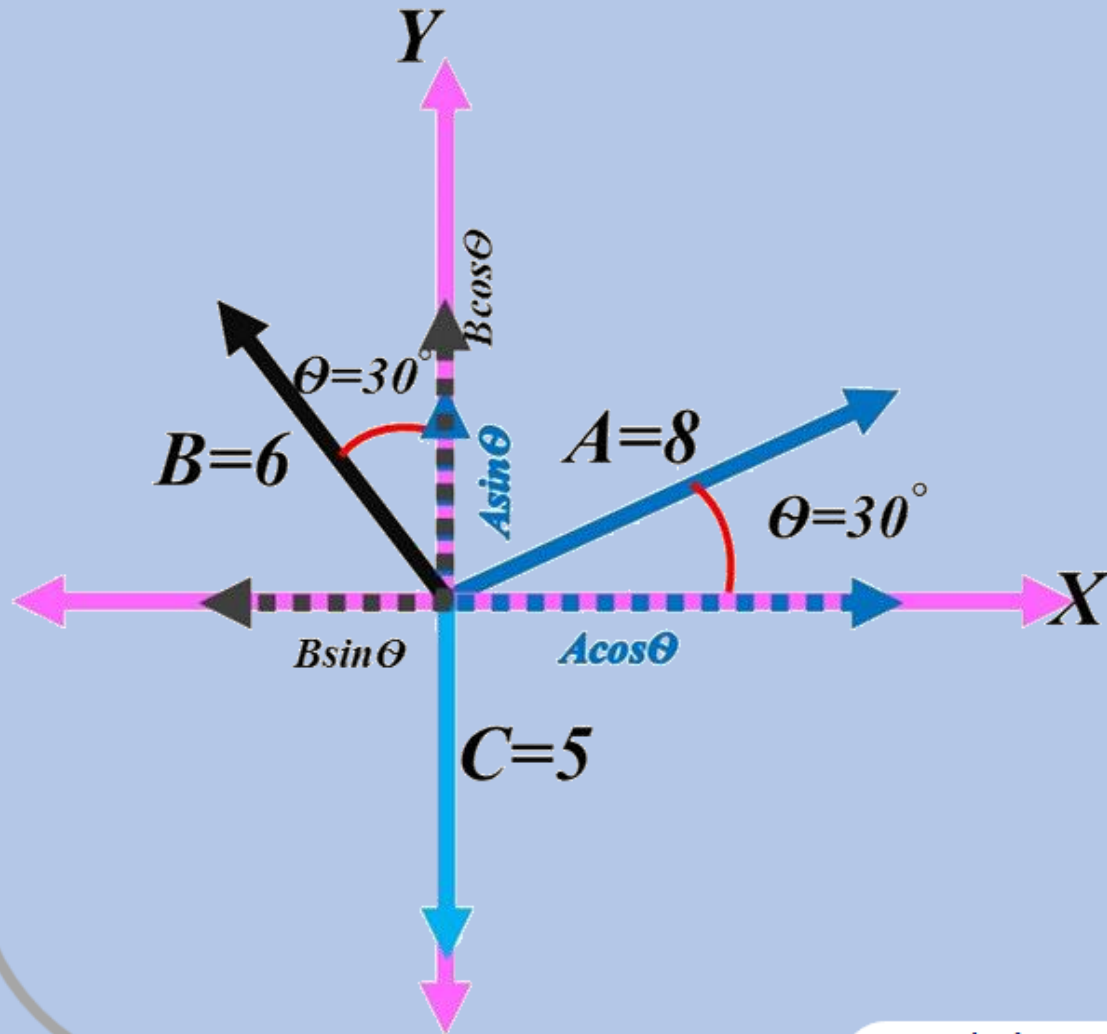
$$= \sqrt{3 \times 9} = 3\sqrt{3}N$$

مثال: مطابق شکل سه نیرو به جسمی وارد می‌شوند برآیند نیروهای وارد شده را به جسم را محاسبه کنید؟

همانطور که ملاحظه می‌کنید باید ابتدا دو بردار A و B را تجزیه کنیم. بردار C نیازی به تجزیه ندارد زیرا روی محور Y ها قرار دارد

پس از تجزیه دو بردار A و B داریم

$$A \cos \theta = 8 \cos 30 = 4\sqrt{3}$$

$$A \sin \theta = 8 \sin 30 = 4$$

$$B \cos \theta = 6 \cos 30 = 3\sqrt{3}$$

$$B \sin \theta = 6 \sin 30 = 3$$

$$C = 5$$

$A \cos \theta$ و $B \sin \theta$ در یک راستا و در خلاف جهت یک یکدیگر (در راستای محور x)

$A \sin \theta$ و $B \cos \theta$ در یک راستا و در یک جهت هستند (در راستای محور y)

پس خواهیم داشت

$$A \cos \theta - B \sin \theta = 4\sqrt{3} - 3 = 4 \times 1.7 - 3 = 6.8 - 3 = 3.8 \quad (i)$$

$$A \sin \theta + B \cos \theta = 4 + 3\sqrt{3} = 4 + 3 \times 1.7 = 4 + 5.1 = 9.1 \quad (j)$$

نهایتاً

$$(A \sin \theta + B \cos \theta) - C = 9.1 - 5 = 4.1$$

تقدیم به پیشگاه حضرت بقیه الله
(عجل الله تعالی فرجه الشریف)

صلوات بر محمد و آل محمد

با تشکر

نقطه آسایش مکان زیبایی است،
اما هیچ چیز تا به حال در آنجا رشد نکرده است.